

17/5/82

EL LLENGUATGE

Per què (I)

En una construcció com *Jo li vaig deixar els diners amb què va comprar les entrades*, l'antecedent del terme relatiu fort què és el grup nominal *els diners*, però en una construcció com *Jo vaig pagar tots els seus deutes, amb què se'n va poder anar tranquil·lament*, l'antecedent del relatiu què és tota l'oració principal: *Jo vaig pagar tots els seus deutes*. En aquest cas és diu que el terme què fa la funció de relatiu neutre; és a dir, equival a *la qual cosa*.

Efectivament, en lloc de... *amb què se'n va poder anar tranquil·lament* hauríem pogut dir... *amb la qual cosa se'n va poder anar tranquil·lament*.

El terme relatiu què només pot exercir aquesta funció —de relatiu neutre— després d'una preposició.

Si la preposició que precedeix al terme relatiu què exercint la funció de relatiu neutre és la preposició *per*, s'origina aleshores el conjunt *per què*, que cal escriure, evidentment, separat, és a dir, sense soldar els seus dos elements.

El conjunt *per què* ens és especialment familiar en les oracions interrogatives —directes o indirectes—, en frases com *Per què no diu res? No sé per què ho fa, Demaneu-li per què no surt*. Però en una construcció com *Va aconseguir l'objectiu per què tant havia lluitat*, el mot què és un relatiu que té com a antecedent el grup nominal l'objectiu.

I en una construcció com *Em va fer saber que no hi pensava tornar més per què jo també em puc considerar deslligat del compromís*, l'antecedent del terme relatiu què és tota l'oració principal *Em va fer saber que no hi pensava tornar més*. Així com, en el cas anterior, *per què tant havia lluitat* equival a *pel qual tant havia lluitat*, la subordinada... *per què jo també em puc considerar deslligat del compromís* equival a... *per la qual cosa jo també em puc*, etc.

No és gens rar que qui desconeix aquesta possibilitat de l'ús del relatiu fort què com a relatiu neutre —és a dir, amb tota una oració com a antecedent— interpreti aquestes oracions relatives com si fossin subordinades causals, havent confós el conjunt *per què* (preposició més relatiu) amb la conjunció de causa *perquè*.

Aquesta confusió es tradueix algunes vegades en una alteració del significat, el qual, és clar, pot esdevenir absurd, i en d'altres, quan l'ocasió s'hi presta, en l'esmena indeguda de l'escriptura del conjunt *per què*, que hom converteix en la conjunció *perquè* soldant simplement els seus elements.

Albert Jané